

UIT DE STUDEERCEL.

In de republiek der Fransche letteren doet zich een merkwaardig verschijnsel voor. Een vijftal jongelieden vraagt het woord: de heeren Saint-Georges de Bouhélier, Michel Abadie, André Gide, Maurice Le Blond, en Paul Fort. Zij verklaren den oorlog aan het Symbolisme in de letterkundige kunst, en wenschen de wereld aan te bieden: „*le spectacle fortifiant d'une renaissance française*” — en dat wel „*dans un solennel frémissement*” — hetgeen nu juist niet onmisbaar mocht genoemd worden. Het symbolisme is al te lang in de mode geweest — het moet opgeruimd worden, zal de opgeruimdheid in het letterkundig leven terugkeeren. De vijf heeren keuren af de navolging van Duitsche, Russische en Noorweegsche modellen, vooral van Ibsen. Zij willen terugkeeren tot „*le culte du sol et des traditions nationales.*” Zij noemen zich „*l'école naturaliste*”, zoo als blijkt uit een opstel van Maurice Le Blond „*Essai sur le Naturalisme.*”

Het is eigenaardig, dat hier op zoo hoorbare wijze de doodklok geluid wordt voor eene richting, die juist het meest bijval verwierf in de gelederen der jongere auteurs. Zoo het Symbolisme noodig is geweest, om een tijdelijken afkeer uit te spreken tegen de ruwe smakeloosheden der Naturalisten, het heeft die taak al voor lang vervuld. In onze dagen duren de letterkundige modes bijna even lang als die der overjassen. Het Symbolisme heeft bovendien met een glimlach van minachting alles weggeruimd, wat niet tot de symbolistische clubs behoorde, en daardoor hebben deze zich zelve geïsoleerd. Er is met onverdroten volharding gestreden voor de belangen der school. Men heeft met kracht van kreten aan zich zelve en anderen diets gemaakt, dat er eene groote omwenteling was voltooid, en het bleek weldra, dat er een groote storm in een klein glas water met ontzaglijke kracht had gewoed.

Daarom juist is het manifest der allerjongste naturalisten zeer belangwekkend. De heeren Saint-Georges de Bouhélier, Abadie, Gide, Le Blond en Fort komen terug tot de groote litteratuur van Victor Hugo, Balzac, Flaubert en Zola, zij wijzen vooral op den laatste. Het zal nog moeten blijken in welk opzicht de Naturalisten van de Naturalisten verschillen. Het schijnt, dat zij het meest overhellen tot de kunstleer, die in den tijd van Balzac en Flaubert eenvoudig met den naam van realisme werd aangeduid. Het is waarschijnlijk, dat de naturalisten niet zullen meegaan met de gewaagde stelling van Zola: „*J'ai la prétention qu'on peut tout écrire.*” Sedert *Thérèse Raquin* heeft de meester van Médan altijd getracht iets obsceens in zijne vertellingen te pas te brengen, onder de verontschuldiging zijner theorie. Het is waar, dat de mannen der romantische school onder geheel andere omstandigheden somtijds hetzelfde deden. Théophile Gautier heeft in zijn overigens voortreffelijk boek: *Mademoiselle de Maupin* onophoudelijk tegen de eischen der kieschheid gezondigd. Zola ging veel verder in *La Curée*, deinsde niet voor het ergerlijkste terug in *La Terre*.

Mocht de jonge school van Naturalisten deze afkeurenswaardige overdrijving willen vermijden, dan zou zij veel kans hebben een blijvenden indruk te maken.

Zij willen alleen het nationale, de eigenaardige kunst, die wordt geboren door samenwerking van Fransche hoofden en harten. In het tijdvak der Romantiek begon men met vreemde motieven — men volgde Byron in zijne voorkeur voor Levantsche kleuren en Levantsche toestanden. Victor Hugo's *Orientales* waren verrukkelijk van Oriëntaalschen gloed, maar toen hij zijne *Légende des Siècles* schreef, wachtte hem nog hooger waardeering. Zijn *Aymérillot*, zijn *Combat de Roland*, zijn *Eylau*, en eindelijk zijn Slag van Waterloo in zijne *Misérables*, evenals zijne schildering van Parijs in zijne *Nôtre-Dame de Paris*, hebben hem de bewondering van miljoenen Fransche harten gewonnen. De navolging van uitheemsche modellen heeft in Frankrijk zelden tot groote kunst geleid. Leconte de Lisle heeft in zijne *Poèmes tragiques* eene voortreffelijke Helleensche *couleur locale*, maar de groote kunstenaar werd nimmer populair. Alphonse Daudet poogde dikwijls op zijne wijze den pathetischen toon der Engelsche humoristen te treffen. Hij slaagde met Désirée Delobelle, omdat deze daarbij geheel haar karakter van *Parisienne* behield, maar in *Fack* blijft hij ver beneden het talent van Dickens en Thackeray. Bij de Fransche letterkundigen werd sedert 1849 niemand der uitheemsche kunstenaars meer gelezen en op prijs gesteld dan den Duitschen spook- en moordliefhebber Hoffmann — en toch is het maar één der jongeren gelukt in Hoffmann's geest te schrijven, aan den graaf Villiers de l' Isle-Adam.

Eene letterkunde, die het nationale element verwaarloost, die naar vreemde modellen werkt, wordt niet geëerd door de natie, die haar voortbracht. Letterkundige kunstwerken moeten den stempel dragen der nationale individualiteit — anders zinken ze weg in vergetelheid. Nationale individualiteit heeft Frankrijk altijd bezeten in zoo hooge mate, dat de Fransche letterkundige kunst, zoodra zij eene poging deed vreemde stof te behandelen, er meestal in slaagde ze een volkomen Franschen vorm en Fransche kleur te geven. Dit deed Scarron in de zeventiende eeuw, toe hij een Spaanschen roman — *El viage entretenido* door Augustin de Roxas Villandrando (1603) — tot een voortreffelijken Franschen roman verhief, waarin hij de hoofsche kunst van de Scudéry en de Gomberville belachelijk maakte, en zijn Spaanschen voorganger in alle opzichten overtrof. Dit deed Le Sage, toen hij Espinel's *Marcos de Obregon* omwerkte tot zijn *Gil Blas de Santillane* (1715), in welk kunstwerk een paar Spaansche motieven tot een geheel oorspronkelijken Franschen roman worden herboren. Scarron begreep zeer goed, dat het nationale in de Fransche letterkundige kunst bestond in het verfijnen en volmaken van uitheemsche gegevens. Hij zegt in zijn *Roman Comique*: »*Jusqu' à l'age de quinze ans nous nous plaisions bien plus à lire les Amadis de Gaule, que les Astrées et les autres beaux romans que l'on a faits depuis, par lesquels les Français ont fait voir, aussi bien que par mille autres choses, que, s'ils n'inventent pas tant que les autres nations, ils perfectionnent davantage.*»

* * *

Tot de nieuwste Fransche uitgaven behoort een roman van Marcel Prévost, die snel achter elkander meer dan twintigmaal gedrukt werd. Marcel Prévost heeft zich eenigszins berucht gemaakt door zijn veel besproken *Les Demi-*

Vierges, maar had vroeger een zeer goeden naam van geestig auteur gewonnen door zijne *Lettres de femmes* en zijne *Confession d'un amant*. De nieuwe roman heet *Le Jardin Secret*, en schijnt veel lezers te trekken.

Le Jardin secret heeft een nieuw, nog niet behandeld onderwerp gekozen. Dit behoort inderdaad tot de groote zeldzaamheden. De auteur geeft eene uitvoerige geschiedenis van eene echte Parijsche heldin. Mevrouw Marthe Lecoudrier spreekt gedurende het geheele boek tot den lezer, en deelt uittreksels mee uit een vóór haar huwelijk gehouden dagboek. Wat den vorm aangaat kan dus het boek niet op nieuwhed bogen. Het is een „*Ich-roman*” met de gewone schaduwzijde: te weinig episch, te veel lyrisch redeneerend, element. Maar de gebeurtenissen en de aandoeningen, die Madame Lecoudrier in haar dagboek vermeldt, zijn allesbehalve alledaagsch.

Zij is dertien jaren niet ongelukkig getrouwd. Ze heeft een dochttertje en een huiselijk arbeidzaam echtgenoot. Deze, Jean Lecoudrier, heeft Parijs verlaten door het overlijden van een bloedverwant, van wien men eene erfenis verwacht. Zij overweegt, hoe zeer ze het gezelschap van haar man noodig heeft, en hoe zij gedurende haar huwelijk is veranderd. Er blijft niets over van „*l'autre Marthe, antérieure au mariage*.” En daarom haalt ze een zestal *cahiers* te voorschijn, waarin ze als jong meisje hare indrukken van elken dag schreef.

Het blijkt, dat zij in die jaren den componist Beethoven en — o wonder der wonderen! — den wijsgeer Fichte tot hare geestelijke vaders heeft gekozen. Ook schildert ze haar voorkomen uit die dagen van Fichte: — zeer bekoorlijk door hare zachte, donkergrijze oogen, hare zeer rijke donkerbruine haren en hare aristocratische kleine voeten en handen. Te midden van het peinzen op dien eersten eenzamen avond bemerkt ze plotseling, dat haar echtgenoot zijne sleutels heeft vergeten mee te nemen op reis. Er steekt een sleutel in het slot van eene der grootste laden der schrijftafel — andere sleutels hangen aan den ring. Zij vliegt er heen. Zij vindt in de lade een zwarten portefeuille, eene tweede kleinere brieven-tasch met geborduurd omslag, een pakje photographieën, een bundel met effecten en papieren van waarde, een zeer net gevouwen dameszakdoek, een ruiker van gemaakte viooltjes en andere kleinigheden.

Zij besluit terstond, dat haar man zijne liefde aan eene andere vrouw geschonken heeft — de zakdoek en de viooltjes getuigen dit alles zeer duidelijk. Ze ontdekt, dat dertigduizend franks in papieren van waarde aanwezig zijn. Ze vindt quitantiën van allerlei kleine geschenken, zelfs van meubels. Uit een pak brieven, uit de portretten, blijkt het, hoewel niet zeer duidelijk, dat Jean Lecoudrier eene teedere betrekking had aangeknoopt met eene zeer bekoorlijke blonde dame, die er evenwel wat kwijnend uitziet.

Martha peinst nu op allerlei middelen, om zich te wreken. Zij herinnert zich, dat er in de Rue Montorgueil een kantoor gevestigd is, waar men »*renseignements intimes*” en »*informations discrètes*” kan inwinnen. Ze draagt aan dit kantoor op de papieren van haar man te onderzoeken, en het adres van de blonde dame op het spoor te komen. Daarna zet ze haar gedachtenloop voort — en verhaalt ze haar vroeger leven.

Haar vader was stationschef te Agen, in het zuiden van Frankrijk. Tot aan haar vijftiende jaar geschiedde er niets bijzonders. Op den 18 Mei 1873 bekende haar vader, dat hij in zijne sociëteit gespeeld, en vijfduizend francs had verloren. Al dat geld had hij genomen uit de kas van het station, en den volgenden dag zou de inspecteur de kas komen nazien. Hij had den moed niet zich een kogel door het hoofd te jagen, hij wordt wegens verduistering van staatsgelden tot een jaar gevangenis veroordeeld — maar na veertien dagen zitten kreeg hij gratie. Van dit alles heeft Marthe niets aan haar man verteld — deze voorvallen bleven hem onbekend.

Reeds hier dringt zich de overweging op aan den lezer, dat de heer Jean Lecoudrier bij het sluiten van zijn huwelijk al heel weinig inlichtingen gevraagd heeft over de familie zijner vrouw — een feit, dat in Frankrijk maar zeer zelden voorkomt. Hoe dit zij, de familie van Marthe vertrok met haar naar Parijs. Door de gunst van eene menschlievende dame krijgt Marthe eene beurs om te studeeren voor onderwijzeres. Maar na drie jaren sterft de vader, die handelsreiziger in wijnen was geworden. De moeder bezat niets meer, en Marthe besluit muzieklessen te geven, daar zij twee akten heeft voor muziekonderwijs. Op nieuw komt Marthe door de hulp der uitnemende menschlievende vriendin als *institutrice* bij eene rijke familie. Ze leert er een rijk jongmensch, Léon Delsarte, kennen, die haar het hof maakt. Weldra blaken beiden van ernstige, diepgevoelde liefde. Hij vraagt haar ten huwelijk — maar zijne familie komt tusschenbeide. Plotseling verlaat Leon Delsarte Parijs. Zijne ouders weigeren hem verder geldelijken steun, als hij zijne huwelijksplannen niet opgeeft. Het jongmensch kiest het geld boven zijne Marthe. De menschlievende vriendin komt weer tusschenbeide, en zal een echtgenoot bezorgen aan Marthe. Dit verlangt het jonge meisje, om zich te wreken op den verrader. Zoo wordt zij de vrouw van Lecoudrier, die haar volkomen overschillig is. Zij verzwijgt de schande van haar vader — en hare vurige liefde voor Léon gedurende twee jaren vóór haar huwelijk — zoodat haar man niets vermoedt — en goedgeloovig genoeg is, om niets te onderzoeken. Het huwelijk wordt gelukkig door de dagelijksche gewoonte, totdat de ontdekking der sleutels tusschen beide komt. Maar nu gaat Marthe voort met hare biecht, en het blijkt, dat ze zich gedurende haar huwelijk voortdurend het hof liet maken door vrienden van haar man. Daarbij kwamen oogenblikken, waarin ze op het punt was door misbruik van *flirt* den Rubicon over te trekken. Zij deelt zeer gewichtige bijzonderheden meê, waaruit blijkt, dat alleen het toeval haar belette misstappen te doen. Zij besluit ten slotte aan de ontdekking der sleutels geen gevolg te geven, en stil met haar echtgenoot te blijven leven als weleer.

Deze stof is zeker nieuw en met talent voorgedragen. Toch is het boek van Marcel Prévost niet boeiend, en hier en daar langdradig. De door de heldin zeer langzaam gegeven analyse harer gewaarwordingen bij de hoofdgebeurtenissen van haar leven is het beste deel van dit werk. T. B.